

uheldige Forsøg spaa ved midlertidige Bestemmelser at raade Bod paa de Mangler, der forekomme En eller Anden at være meest iøinefaldende, og at der saaledes fremkomme umodne, dertil sigtende, Lovforslag. Jeg kan ikke andet end betragte det nærværende Forslag som et saadant, og jeg troer, at naar man ret vil gjøre sig det klart, hvori de tilstgitede Forandringer egentlig bestaae, hvad der ved dem vil opnaaes, og hvad Folgen af dem vil blive, saa vil man være enig med mig i, at dette Forslag maa betragtes og betegnes som et i og for sig mindre heldigt, som et Forslag, hvorved Skolelærernes, og navnlig de ældre Skolelæreres, Rettigheder endog ligefrem ville krænktes. Det er is ikke uvæsentlige Forandringer, der her foreslaaes i Anordningen om Almue-Skolevæsenet af 29de Juli 1814, og der skal Ingen være villigere end jeg til at indrømme, at denne Anordning trænger til Forandring; men ligesom jeg villigen vedkjender mig den Mening, at Anordningen i sin Heelhed trænger til at omdannes, ligesaa bestemt maa jeg ogsaa paastaae, at det er meget vanskeligt at foretage enkeltstaaende Forandringer i denne Anordning; thi den Noes maa man idetmindste tildele den, at der er Consequents i dens enkelte Bestemmelser, og at dens enkelte Bestanddele ere godt sammenarbejdede og indpassede i hverandre, saa at der virkelig ikke udfordres liden Omsigt og ikke lidet Hensyn til de paagældende Forhold og Tilstande, naar man vil foreslaae enkelte Forandringer i den, naar man vil udtage enkelte af dens Bestemmelser og indsætte andre uden derved at udsætte sig for, at den hele Skolebygning styrter sammen. Det er ikke i Enkelthederne i Anordn. af 1814, at dens store Ufuldkommenhed hviler, det er i selve Anordningens Princip og i det Standpunkt, hvorfra man i Anordningen er gaaet ud, og som man har fastholdt med megen Consequents gennem Anordningens enkelte Dele. Man har nemlig ikke villet anerkjende i denne Anordning, at vort Almue-Skolevæsen hørte ind med i Skolevæsenets store Kredss som et nødvendigt Led af samme, man har ikke villet stille Almue-Skolen hen paa sin naturlige Plads som det nederste Trin i Underviisningsanstaltens store Række, man

har ikke villet anerkjende, at et Lands Skolevæsen danner et organisk Hele; men man aabnede en vidt Kluft imellem vort Almue-Skolevæsen og det lærde Skolevæsen, og henviste Almue-Skolevæsenet til sig selv, til dets egne aandelige og materielle Kræfter; og ligesom Almue-Skolevæsenet ikke trængte til at paavirkes ovenfra, saaledes skulde det heller ikke være bestemt til at virke i det lærde Skolevæsens Tjeneste; man lod Almue-Skolevæsenet culminere i den Dannelses, Seminarierne gave, ligesom det lærde Skolevæsen havde sit Culminationspunkt i Universitetet. Jovrigt var selve denne Betragtningssmaaade ikke ny; det var den gamle Modsatning mellem Latinskolen og den danske Skole, der her gik over til en Modsatning imellem den lærde Skole og Almue-Skolen, og det kan ikke forundre Noget, at man i 1814 i Anordningen om Almue-Skolevæsenet ikke kunde overvinde denne Modsatning men blot modificerede den, naar man veed, at det først langt senere blev selve Universitetet muligt at fremkalde en Modification i den gamle Modsatning, idet det først var længe efter den Tid, at dansk Sprog og dansk Literatur blev optaget blandt de Lærefag ved Universitetet, i hvilke man forlangte en særlig Prøve af de Mænd, der attraaede Ansættelse i de høiere Lærepøster ved vore lærde Skoler; eller naar man veed, at endnu den Dag i Dag regnes ved Kjøbenhavns Universitet ved philologisk Embedsexamen Characteren for dansk Sprog og dansk Literatur kun halvt mod Characteren for Græsk, Latin, Historie eller hvilke andre Fag, der udfordres, og det maa jo dog være klart, at i den Bærdi, som man indrømmer en Examenscharacter for et Lærefag, ligger en Anerkjendelse af den Betydning, man indrømmer selve Lærefaget. Men naar man saa i 1814 vilde føre denne Modsatning mellem det lærde Skolevæsen og Almue-Skolevæsenet ud i Livet gennem en Skoleanordning, saa frembød selve Modsatningen ikke noget Udgangspunkt for Indretningen af et Skolevæsen; thi Alt, hvad der kunde blive Gjenstand for Underviisning i Almue-Skolen, maatte jo være medoptagen i den lærde Underviisning som sammes Grundlag eller Forudsætning. Man søgte derfor et andet Udgangspunkt. Man tog det i Hensyn til